

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 3.

V Ljubljani 1. marca 1884.

Leto XIV.

Mati.

Ajaj, ajaj, sinek zlati,
Sanjaj, sanjaj presladkó;
Saj bedi pri tebi mati,
Trudno ni še njé okó!

Sinek, ti si misel moja,
Skrb jedina moja si!
Kakšna bo bodočnost tvoja?
Bo osoda mila ti?

Kakšno tvoje bo življenje,
Bo veselo al' grenkó?
Beš prenašal li trpljenje
Voljno, moško in krepkó?

In také jaz premišljam,
V sanjah ziblješ ti se vže;
K Bógu roki pa dvigavam,
Molim, prosim, sín, za té:

„Oče večni! zri na njega,
Kaži njemu pravi pót;
Čuvaj dete moje zléga,
Čuvaj ga skušnjav in zmót!“

Ajaj, ajaj, sinek zlati,
Sanjaj, sanjaj presladkó!
Saj bedi pri tebi mati,
Moli zate prisrčno.

Miljenko Devojan.

Ilija Muromec.

(Ruska pripovedka. Poslovenil Fr. Hubad.)

Pri slavnem mestu Muromu, v selu Karačarovem, živel je kmet Ivan Timofejevič. Imel je ljubega sina Ilijo Muromca. Ali sin ni mogel hoditi. Sedel je polnih trideset let, ker ga nogi niste mogli nositi. A po božjem povelji prideta dva romarja, stopita pod okno in prosita milostinje. Ali Ilija njima govori: „Brata! pridita k meni v hišo; vsega imamo dosti.“ Romarja mu odgovorita: „Vstani sam!“ „Že trideset

let sedim, a vstati ne morem; niti rok niti nog ne morem rabiti," odgovori Ilija. Rečeta mu pa romarja drugič: „Vstani sam!“ Ilija skuša svojo moč in pravi: „Vstal bi, moč je, da bi ne bilo nog!“

Tretjič ga opomita romarja: „Vstani sam!“ Ilija poskuša svojo moč v novič; gane nogo, noga se giblje, gane drugo — druga se giblje! Vstane, stopi na nogi.

Na to velita romarja: „Pojdi po pijače, napóji naju!“ Ilija uboga, vzame velik vrč, gre v klet globoko, natoči dobrega óla (piva) in ga prinese romarjema.

Ali ta mu rečeta: „Izpij sam!“ Ilija zgrabi vrč in ga izprazne. Prinese drugič piva, zopet ga mora izpiti sam. Nato ga vprašata: „Čutiš li, Ilija, svojo moč?“ — „Čutim jo!“ — Vprašata ga: „Kolká je tvoja moč?“ — „Ako bi imel kol, dolg od zemlje do nebá, preválil bi zemljo!“ — Vender mora še jedenkrat po pijače in mora izpiti zopet sam, takó, da je čutil še sedemkrat več moči nego li prej. Romarja izgineta.

Vesel si skuje Ilija bojno opravo in kopje jekleno, osedlá konja dobrega, junškega. Stopi pred očeta in pred mater ter ju prosi blagoslova: „Očka in mati moja ljuba, pustita me v slavno mesto Kijev, da molim Boga in se poklonim knezu Kijevskemu!“

Oče in mati ga blagoslovita in mu rečeta: „Jézdi premim potom na Kijev-grad, ravno na Črnigov-grad, ter na potu ne žali nikogar, in ne prelivaj krvi krščanske brez potrebe.“

Junak se še pomóli pred Bogom poslovi se od roditeljev ter se napravi na pot.

Prijezdi v temen gozd ter naleti na tabor razbojnikov. Razbojniki ga ugledajo že od daleč. Njegov konj jim je bil všeč. Tiho se začno razgovarjati, da bi mu vzeli konja, ker takega še niso videli nikjer. „A zdaj jezdi na tako dobrem konji neznan človek.“ Zažene se jih na tjeja po deset in po dvajset. Ali Ilija ustavi konja, potegne iz tula kaljeno strelo in jo položi na lok. Spomnivši se besed roditeljev, naj ne preliva krvi krščanske brez potrebe, vstrelí v hrast, da se razbije.

Razbojniki se ustrašijo; zberó se okolo junaka, padejo na kolena pred njega in začno govoriti: „Gospodar naš, očka naš, dobri mladenec! Pregrešili smo se nad teboj, vzemi si kazen za naš greh, kolikor se je spodobuje, pisane obleke in čredo konj, kolikor hočeš.“ Ilija se nasmeje in reče: „Nimam jih kam dėti, — ali, če hočete živi ostati, ne ustavlajte se!“

S temi besedami jezdi dalje proti slavnemu gradu Kijevu.

Pride pred grad Črnigov. Pred gradom stoji vojska basurmanska; toliko je bilo vojakov kakor smeti. Oblegala je Črnigov, porušiti je hotela grad, porušiti cerkve, vjeti kneza samega. V tej sili se požalosti Ilija, udá se v voljo Stvarnika, svojega Bogá, in sklene pustiti glavo za krščansko vero. Z jeklenim kopjem začne pobijati silo basurmansko, pobije pogansko vojsko, vjame careviča basurmanskega ter ga žene v grad.

Veseli ga sprejmó Črnigovčani, knez sam mu pride naproti, pozdravlja mladeniča, zahvaljuje se mu in vsi ljudje hvalijo Boga, da jim je poslal rešenika in jih ni pustil poginiti od sile basurmanske. Peljejo ga v palačo, napravijo veliko gostijo, ter ga potlej pusté dalje potovati.

Ilija je hotel jézditi po ravnem potu v Kijev. Ali na potu je sedel razbojnik Solovej že celih trideset let, niti konjika niti pešca ni puščal mimo; ubijal pa ni ljudi z orožjem nego z žvižganjem. Znal je tako strašno zažvižgati, da je usmrtil vsakega na deset vrst*) okolo.

Jokajoč po ravnem polji prijezdi Ilija v les Brjanski; ondu zagleda sled junakov in jezdi po njem k reki Smorodinki.

Solovej razbojnik je slutil svoj konec, zatorej ne pusti Ilije bliže nego na dvajset vrst in zažvižga na vso moč. Ali junakovo srce se ne ustraši. Kadar jezdi Ilija na deset vrst, zažvižga Solovej drugič tako močno, da se je izpodtaknil konj. Ali junaka to ni ustrašilo, konja nažene naprej in prijezdi kmalu pod Solovejovo gnezdo, zvito na dvanajstih hrastih.

Solovej je sedel na gnezdu, zagledal svetorunskega junaka, zažvižgal na vso moč ter hotel ubiti Muromea. Ali to mu ni pomagalo nič. Ilija vzame tugi lok, dene kaljeno strelo na tetivo, vstrelí v gnezdo razbojnikovo in zadene Solovejja ravno v oko, da mu ga izbije. Kakor ovsen snop se zvali razbojnik iz gnezda. Hitro skoči Ilija k njemu, zagrabi nasprotnika, priveže ga k stremenu in jezdi dalje.

Ob potu pride do palače Solovejve. Okna so bila odprta, razbojnikovo tri hčere so gledale na pot. Manjša hči ugleda junaka in reče sestram: „Glejte, naš oče se vrača domov, kmeta žene s seboj privezanega k stremenu.“ Ali starejša hči zaplaka: „Tu ne gre naš oča; neznan junak vodi našega očeta!“

Vse tri hčere pokličejo svoje možé; „Možje naši mili, jézdite kmetu naprotí, oprostite našega očeta, ter ne puščajte našega rodú v takej sramoti!“ Možje, silni junaki, skočijo na konje, jašejo proti Iliji. Imeli so dobre konje, ostrá kopja in so mislili Muromea s kopjem vreči raz konja. Ko jih zagleda Solovej, reče jim: „Zéti moji mili, ne dražite silnega junaka, usmrtil bi vas vse tri. Poprosite ga pokorno, naj ide na moj dom izpit čašo zelenega vina.“

Zeti povabijo Muromea na svoj dom. Ilija gre z njimi, ker ni poznal njihove hudobije. Kadar stopi skozi vrata, vzdigne starejša razbojnikova hči železen zapah izza vrat, da bi ga ubila. Ali Ilija zapazi to, ter jo prebode s kopjem.

Potem jezdi dalje in pride v Kijev. Naravnost gre v knežovo palačo, moli Boga in pokloni se knezu. Knez Kijevski ga izprašuje: „Reči, mladeneč dobri, kako te zóvejo, kje si domá?“ Ilija mu odgovarja: „Gospodar, imenujejo me, Ilijuško (malega Ilijo), po očetu pa Ivanovega, domá sem iz vasi Karačarove blizu mesta Muroma.“

„Po katerem potu si prijezdil v Kijev?“

„Preko Črnigovega; ondu sem pobil vojsko basurmansko; oprostil sem grad. Od ondód sem jahal naravnost po cesti in vjel silnega junaka, razbojnika Solovejja, prignal sem ga s seboj privezanega k stremenu.“

Ali knez mu ne veruje, razjezi se in pravi: „Kaj lažeš! — Junaka Aleša Popovič in Dobrinja Nikitič gresta pa gledat, najdeta Solovejja in potrdita knezu to, kar je govoril Ilija. Zató pogosti knez junaka.“

Knez in kneginja bi bila rada slišala, kakó zna zažvižgati Solovej. Ilija ju ogrne čez glavo s sobolovim kožuhom, da bi jima ne škodoval žvižg, pri-

*) Jedna vrsta na Ruskem méri 1066 metrov, je toraj nekoliko daljša nego kilometer.

pelje razbojnika v dvorano in mu ukaže, da naj zažvižga samo na pol moči. Ali Solovej zažvižga na vso moč takó, da popadajo vsi junaki na tla, še knez in kneginja bi bila skoraj oglušela, sam Ilija ostane na nogah. Zato se razjezi Muromec in ubije Soloveja.

Kmala se izprijazni Ilija z mogočnimi junaki na dvoru Kijevskem; vsi so ga ljubili, ker ni bil prevzetan. Z mogočno roko je čuval Muromec državo sovražnikov in ljudstvo mu je dalo ime „stari kozak.“ Z Dobrinjo Nikitičem se pobratita in se odpravita po svetu iskat slave v boji. Tri mesece jezditá po ravnem polji, a ne najdeta sovražnika. Nihče si ni upal ustavljati se takima junakoma.

Nekoč srečata prosjaka. Ilija nažene konja proti njemu in hoče pokazati svojo moč nad njim. Ali prosjak mu reče: „O Ilija Muromec, spominaš li se, v šoli sva se učila vkupe, a zdaj naganjaš konja name, kakor na kacega neprijatelja. Tega pa ne veš, da se je zgodila v slavnem Kijevu velika nesreča. Prijezdil je nevernik Idoliša, silni junak nečisti. Glavo ima kakor kotel, preko pleč meri seženj, od jedne obrvi do druge pa celo ped. Celega bika sné na jedenkrat, in izpije poln kotel óla (piva). Knez je zelo žalosten, ker si ga zapustil v takej sili.“ Jedva (komaj) sliši Ilija to žalostno novico, obleče prosjakovo oblačilo in gre naravnost v Kijev. Kadar pride na knežev dvor, prosi z junaskim glasom: „O kje si, knez Kijevski, pošlji prosjaku milostinje!“

Knez ga sliši, pride pred vrata in reče: „Stopi v palačo, nasitim in napojim te, in dam ti zlat na pot!“

Prosjak stopi v dvorano, postoji pri peči in gleda, kaj se godi. Za mizo sedi ravno strašni velikan Idoliša. Lačen je, jesti zahteva, prinesó mu celega pečenega bika in on ga sné s kostmi vred. Nato zahteva pijače. Prinesó mu kotel óla; dvajset mož ga je jedva privleklo v sobo. Idoliša pa zgrabi kotel, vzdigne ga do ust in izprazne do zadnje kapljice. Vsi junaki in knez sam so trepetali, ko so videli to silno velikanova moč. Prosjak pa reče: „Moj oča je imel požrešno kobiló, nekdam se je nažrla takó, da je erknila!“

Te besede razjeze Idolišo, skoči izza mize, stopi pred prosjaka in zahrni: „Kdo si, prosjak, da se norčuješ iz mene? Saj te ni kaj vzeti v roke! Nisi kakeršen je bil Ilija Muromec; ali še ž njim bi se skušil.“ — „No, le poglej, kakšen je Ilija!“ zavpije Muromec, vrže klobuk z glave in udari velikana za uho. Udarce še ni bil posebno močan, vendar se zvali Idoliša mrtev na tla.

Zdajci zagrabi Ilija velikanovo truplo in ga butne skozi okno na ulico, da poruši tudi kos stene. Velicega veselja vzkliknejo junaki in knez, ko vidijo Muromca pred seboj. Veliko gostijo napravijo ter se zahvalujejo junaku, da jih je otél toli sitnega prevzetnika.

Kaznovana pregreha.

daj pa bomo óno jablano obrali in otrsli, ki ima toliko lepih, rudečih jabolk?“ vprašal je Cirilček mater, „zelo rad bi jih užó jedel.“

„Jabolk na ónem drevesu ne bodemo domá snedli; nesla jih bodem teti v mesto,“ rekó mati.